

Πρόεδρος Α. Καρέλλου, Πρόεδρος Εφετών
Εισηγητής Γ. Τσιάμπας, Εφέτης
Δικηγόροι Χ. Πετρακάκος, Γ. Ανεστόπουλος

Διατάξεις: άρθρα 1-4, 10 [παρ. 2], 65 Ν 2121/1993

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ. Προστασία πρωτότυπου έργου. Δικαιούχος των πνευματικών δικαιωμάτων και αξιώσεις του επί προσβολής τους. Δημιουργός του οπτικοακουστικού έργου τεκμαίρεται ο σκηνοθέτης. Ο δικαιούχος υποχρεούται να επικαλεστεί και να αποδείξει ότι είναι φορέας του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας και τεκμαίρεται ότι η προσβολή έγινε χωρίς τη συναίνεσή του ή την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης. Με την αναγραφή του ονόματος φυσικού προσώπου στον υλικό φορέα του έργου τεκμαίρεται ότι το πρόσωπο αυτό είναι ο δημιουργός του και με την αναγραφή ονόματος φυσικού ή νομικού προσώπου σε συλλογικό έργο τεκμαίρεται ότι το πρόσωπο είναι ο δικαιούχος της πνευματικής ιδιοκτησίας πρωτογενώς ή μετά από μεταβίβαση του περιουσιακού δικαιώματος. Αναγκαίο περιεχόμενο αγωγής αποζημίωσης.

[...] Από τις διατάξεις των άρθρων 1, 2, 3 και 4 του Ν 2121/1993 «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα» συνάγεται ότι το έργο, ως πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή προσιτή στις αισθήσεις, προστατεύεται από την πνευματική ιδιοκτησία, εφόσον ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της γενικής ρήτηρας (άρθρο 2 παρ. 1), δηλαδή εφόσον είναι πρωτότυπο. Ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας έχει (α) το αποκλειστικό δικαίωμα οικονομικής εκμετάλλευσης του έργου του, στο οποίο περιλαμβάνεται κυρίως η αναπαραγωγή του και η παρουσίασή του στο κοινό (περιουσιακό δικαίωμα), και (β) το αποκλειστικό δικαίωμα προστασίας του προσωπικού του δεσμού με το έργο, το οποίο συνίσταται στην εξουσία του δημιουργού να αποφασίζει για τον τρόπο, τον χρόνο και τον τόπο δημοσίευσης του έργου και στην εξουσία να απαιτεί και να υποχρεώνει κάθε τρίτο που το χρησιμοποιεί (ακόμα και αν έχει δώσει άδεια για τη χρήση αυτή) να αναγράφει το όνομά του ως δικαιούχου των πνευματικών δικαιωμάτων πάνω σε αυτό (ηθικό δικαίωμα).

Περαιτέρω, κατά μεν το άρθρο 9 του ίδιου νόμου, ως δημιουργός ενός οπτικοακουστικού έργου, όπως μεταξύ άλλων είναι και το κινηματογραφικό έργο, που ανήκει στην κατηγορία των συλλογικών έργων για τα οποία προβλέπει το άρθρο 7 παρ. 2 του ίδιου νόμου, τεκμαίρεται ο σκηνοθέτης αυτού, δηλαδή το πρόσωπο το οποίο συντόνισε τις εισφορές των προσώπων εκείνων και ιδίως των καλλιτεχνών που χρειάστηκαν ώστε να δημιουργηθεί το έργο, κατά δε τα άρθρα 12 και 13 του ίδιου νόμου ο δημιουργός του έργου μπορεί με σύμβαση (α) να μεταβιβάσει εν όλω ή εν μέρει σε άλλον το περιουσιακό δικαίωμα, (β) να αναθέσει σε άλλον την άσκηση ορισμένων εξουσιών που απορρέουν από αυτό με παράλληλη υποχρέωσή του να τις ασκεί και (γ) να επιτρέψει σε άλλον την άσκηση ορισμένων από τις εξουσίες αυτές, άνευ υποχρεώσεώς του να τις ασκεί.

Ακολουθως, σύμφωνα με το άρθρο 65 παρ. 1 του ίδιου νόμου ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δικαιούται σε κάθε περίπτωση προσβολής να αξιώσει την αναγνώριση του δικαιώματός του, την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον. Ως προσβολή θεωρείται κάθε πράξη που επεμβαίνει στις εξουσίες (ηθικές και περιουσιακές), εφ' όσον η πράξη αυτή γίνεται χωρίς την άδεια του υποκειμένου της πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν συντρέχουν λόγοι άρσεως του παρανόμου (συναίνεση του δημιουργού, συμβατικός περιορισμός κ.λπ.). Η προσβολή απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος συνιστά πράξη παράνομη και, εφ' όσον γίνεται υπαιτίως, συνιστά αδικοπραξία, διότι ενέχει αφ' εαυτής εναντίωση προς την αποκλειστική εξουσία του δικαιούχου. Δηλαδή, το γεγονός της επεμβάσεως δημιουργεί την παράνομη πράξη και κατά το άρθρο 914 του ΑΚ και κατά την ειδική

διάταξη του άρθρου 65 του ως άνω Ν 2121/1993 . Ειδικότερα, το τελευταίο άρθρο 65 αποτελεί ειδική διάταξη σε σχέση με το άρθρο 914 του ΑΚ , το οποίο εφαρμόζεται μόνον όπου η ειδική διάταξη αφήνει κενά και στο βαθμό που δεν είναι ασυμβίβαστη η ανάλογη εφαρμογή με το νομοθετικό πνεύμα που διέπει τις διατάξεις του Ν 2121/1993 .

Κατά τις διατάξεις των παρ. 2 και 3 του άρθρου αυτού, δικαίωμα αποζημιώσεως και χρηματικής ικανοποίησεως υπέρ του δημιουργού ή του δικαιούχου του συγγενικού δικαιώματος γεννάται μόνον επί υπαιτίου προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας ή των συγγενικών δικαιωμάτων άλλου. Η υπαιτιότητα του υπόχρεου, τα στοιχεία της οποίας ορίζονται από τη διάταξη του άρθρου 330 ΑΚ , κατά την οποία απαιτείται δόλος ή αμέλεια αυτού, δεν απαιτείται μόνον στην περίπτωση που ο δημιουργός ή ο δικαιούχος του συγγενικού δικαιώματος αξιώνει είτε την καταβολή του ποσού κατά το οποίο ο υπόχρεος έγινε πλουσιότερος από την εκμετάλλευση του έργου ή του αντικειμένου συγγενικού δικαιώματος, χωρίς άδεια του δημιουργού ή του δικαιούχου, είτε την καταβολή του κέρδους που ο υπόχρεος αποκόμισε από την εκμετάλλευση αυτή. Σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας με οποιοδήποτε τρόπο ο δικαιούχος υποχρεούται να επικαλεστεί και να αποδείξει το γεγονός ότι είναι φορέας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας (ενεργητική νομιμοποίηση), την ταυτότητα του έργου και την πράξη προσβολής των ηθικών ή περιουσιακών εξουσιών και, εφόσον ζητεί αποζημίωση, την υπαιτιότητα και το μέγεθος της ζημίας. Προς διευκόλυνση της απόδειξης της ζημίας του δικαιούχου και προσδιορισμό της πλήρους αποζημιώσεως, με το εδ. β' της παρ. 2 του άρθρου 65 του Ν 2121/1993 καθορίζεται ένα ελάχιστο όριο αποζημιώσεως, που είναι το διπλάσιο της αμοιβής που συνήθως ή κατά νόμο καταβάλλεται για το είδος της εκμετάλλευσης που έκανε χωρίς την άδεια ο υπόχρεος, ενώ, σύμφωνα με την παρ. 3 του ίδιου άρθρου, αντί για αποζημίωση και χωρίς να απαιτείται υπαιτιότητα του υποχρέου, ο δημιουργός μπορεί να αξιώσει την καταβολή του ποσού κατά το οποίο ο υπόχρεος έγινε πλουσιότερος από την εκμετάλλευση του έργου, αξίωση που επιτρέπεται να σωρευτεί επικουρικά με την κατά την παρ. 2 αξίωση αποζημίωσης και για την περίπτωση απόρριψης της κύριας βάσης της αγωγής.

Τέλος, επειδή η επέμβαση στο δικαίωμα είναι κατ' αρχήν πράξη παράνομη, ο δικαιούχος δεν οφείλει να αποδείξει το γεγονός ότι η προσβολή έγινε χωρίς την άδειά του ή ότι συντρέχει άλλος λόγος άρσης του παρανόμου. Η ίδια, δηλαδή, η φύση του απόλυτου δικαιώματος καθιερώνει ένα οιοσδήποτε μαχητό τεκμήριο ότι κάθε πράξη προσβολής του γίνεται χωρίς τη συναίνεση ή την άδεια του δικαιούχου και, συνεπώς, είναι παράνομη και εκείνος ο οποίος αρνείται τη συνδρομή της προσβολής οφείλει να το αποδείξει. Τεκμαίρεται, επομένως, η παρανομία της επέμβασης στο απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα και ο εναγόμενος προσβολέας, που αρνείται τη συνδρομή της προσβολής, διότι επικαλείται νόμιμη άδεια εκμεταλλεύσεως, θα πρέπει να ισχυριστεί, κατ' ένσταση, και να αποδείξει τα γεγονότα, που αποκλείουν τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής. Περαιτέρω, το άρθρο 10 του ως άνω νόμου καθιερώνει δύο μαχητά τεκμήρια, το ένα γενικά υπέρ του φυσικού προσώπου δημιουργού του έργου, κατά το οποίο από το εξωτερικό γεγονός ότι το όνομά του αναφέρεται ή έχει επιτεθεί επάνω στο έργο συνάγεται ότι συντρέχουν όλα εκείνα τα πραγματικά περιστατικά τα οποία στηρίζουν την ιδιότητα του δημιουργού στο πρόσωπο το όνομα του οποίου αναγράφεται στο έργο και το άλλο υπέρ του δικαιούχου της πνευματικής ιδιοκτησίας φυσικού ή νομικού προσώπου σε συλλογικά έργα, σε προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών ή σε οπτικοακουστικά έργα, κατά το οποίο από το εξωτερικό γεγονός ότι το όνομα ή η επωνυμία του αναφέρεται ή έχει επιτεθεί επάνω στον υλικό φορέα του έργου συνάγεται ότι συντρέχουν όλα εκείνα τα πραγματικά περιστατικά τα οποία στηρίζουν την ιδιότητα του δικαιούχου στο πρόσωπο το όνομα ή η επωνυμία του οποίου αναγράφεται στο έργο. Επομένως, από τα τεκμήρια αυτά καλύπτονται τόσο η υλική πράξη της δημιουργίας του έργου με έννομη συνέπεια την πρωτογενή κτήση της πνευματικής ιδιοκτησίας, όσο και η περαιτέρω μεταβίβαση του περιουσιακού δικαιώματος από το δημιουργό με έννομη συνέπεια την δευτερογενή κτήση του από τρίτο φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Συνεπώς, για το ορισμένο της αγωγής αποζημιώσεως εκείνου που

απέκτησε παραγώγως το περιουσιακό δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας σε οπτικοακουστικό έργο εναντίον εκείνου που το έχει προσβάλει παράνομα πρέπει να αναφέρονται στο δικόγραφο της τα περιστατικά που συγκροτούν τη βάση του παραπάνω τεκμηρίου, δηλαδή, κατά περίπτωση, το όνομα του φυσικού προσώπου ή η επωνυμία του νομικού προσώπου που ο ενάγων ισχυρίζεται ότι του μεταβίβασε το δικαίωμα και η αναγραφή τους πάνω στον υλικό φορέα του έργου κατά τον τρόπο που συνήθως χρησιμοποιείται για την ένδειξη του δικαιούχου.

Εξάλλου παράνομη και υπαίτια προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, με την προαναφερθείσα έννοια, σε οπτικοακουστικό έργο διαπράττει και εκείνος ο οποίος, ενώ παρέλαβε από τον δικαιούχο με σύμβαση παρακαταθήκης υλικούς φορείς του έργου για να τους φυλάει και να τους θέτει στη διάθεσή του σε πρώτη ζήτηση, ακολούθως αντιποιείται ίδιο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας στο έργο που ενσωματώνεται σε αυτούς, εν γνώσει του ότι τέτοιο δικαίωμα δεν έχει, και με την απειλή ότι δεν θα του παραδώσει τους υλικούς φορείς προς περαιτέρω διάθεση αναγκάζει τον δικαιούχο, προκειμένου να τους αναλάβει, να του καταβάλει αμοιβή (βλ. ΑΠ 1493/2009 ΤΝΠ ΔΣΑ και εν περιλήψει σε ΝοΒ 2010,431, ΑΠ 872/2009 ΕλλΔνη 2009,1054, ΑΠ 963/2008 ΕλλΔνη 2009,152, ΕφΑθ 4109/2008 ΕλλΔνη 2009,578, ΕφΑθ 6234/2007 ΕλλΔνη 2008,584, Μ.Θ. Μαρίνο, Η προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων, ΕλλΔνη 1994,1441 επ. και ιδίως 1455, Ε. Κιουπτσίδου, Προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, Αρμ 2009,181 επ. και ιδίως 186, Δ. Κ. Σκούρτη, Δικονομικά προβλήματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ΕλλΔνη 1999,596 επ. και ιδίως 512).

Στην προκειμένη περίπτωση η ενάγουσα επικαλείται στο δικόγραφο της αγωγής της, όπως το ιστορικό του εκτίθεται παραπάνω, δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας σε οπτικοακουστικά έργα - τηλεταινίες, συνιστάμενο στην αποκλειστική εκμετάλλευσή τους στην ημεδαπή με τη μορφή της εκμίσθωσή τους σε ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς για προβολή στο κοινό, το οποίο απέκτησε παραγώγως με συμβάσεις εκμετάλλευσης από αλλοδαπούς οίκους, και περαιτέρω παράνομη και υπαίτια εκ μέρους της εναγομένης, στην οποίαν είχε παραδώσει τους υλικούς φορείς των τηλεταινιών προς φύλαξη, προσβολή του δικαιώματός της αυτού, με το να αντιποιηθεί δικό της δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας πάνω σε αυτές, εν γνώσει της ότι τέτοιο δικαίωμα δεν είχε, και να την αναγκάσει, με την απειλή ότι δεν θα της παρέδιδε προς περαιτέρω διάθεση, να της καταβάλει αμοιβή ποσού 10.683,79 ευρώ, ζημιώνοντας κατά το ποσό αυτό την περιουσία της. Ενώ, όμως, η ενάγουσα αναφέρει στο δικόγραφο της αγωγής της τους τίτλους των τηλεταινιών επί των οποίων προβάλλει δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας που απέκτησε παραγώγως, δεν αναφέρει, όπως θα έπρεπε, σύμφωνα και με την προηγούμενη σκέψη, για να είναι η αγωγή ορισμένη, ούτε τις επωνυμίες των αλλοδαπών εταιριών που της το μεταβίβασαν, τις οποίες αορίστως μνημονεύει ως «αλλοδαπούς οίκους», ούτε ότι οι επωνυμίες τους αναγράφονται στους υλικούς φορείς των τηλεταινιών κατά τον τρόπο που συνήθως χρησιμοποιείται για την ένδειξη του δικαιούχου, παραλείπει δηλαδή τα περιστατικά που συγκροτούν τη βάση του τεκμηρίου του άρθρου 10 παρ. 2 του Ν 2121/1993, με αποτέλεσμα να μην καθορίζεται στην αγωγή πως και από ποιον η ενάγουσα απέκτησε το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας που ασκεί με αυτήν, την έλλειψη δε των παραπάνω περιστατικών δεν την συμπλήρωσε ούτε με τις προτάσεις που κατέθεσε κατά τη συζήτηση της αγωγής στο πρωτοβάθμιο Δικαστήριο. Η υπό κρίση αγωγή επομένως είναι αόριστη και πρέπει να απορριφθεί, το δε πρωτοβάθμιο Δικαστήριο το οποίο με την εκκαλούμενη απόφασή του την έκρινε, αντιθέτως, ορισμένη και ακολούθως την έκανε δεκτή εν μέρει ως βάσιμη και κατ' ουσίαν παρά το νόμο δεν κήρυξε απαράδεκτο. Άρα η υπό κρίση έφεση με τον τέταρτο λόγο της οποίας προβάλλεται το πιο πάνω σφάλμα πρέπει να γίνει δεκτή και κατ' ουσίαν, να εξαφανιστεί η εκκαλούμενη, να κρατηθεί η υπόθεση και να δικαστεί από το παρόν Δικαστήριο και να απορριφθεί η υπό κρίση αγωγή. Η δικαστική δαπάνη της εκκαλούσας - εναγομένης αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας βαρύνει την εφεσίβλητο - ενάγουσα, σύμφωνα με τα άρθρα 176 και 183 του ΚΠολΔ .
[...]

Δέχεται την έφεση.